

Renske nimfe: prvič opera za izvoz

Marijan Zlobec

Ali je mogoče v Ljubljani narediti evropsko operno produkcijo? O tem sem govoril že pred kakimi desetimi, pehnajstimi leti. Bralci so si zapomnili stavek: »Naj pride Bayreuth k nam!« S premiero Offenbachovih Renskih nimf se v obrisih začenja uresničevati projekt možne mednarodne izmenjave, koprodukcije in odmevnosti, tako pri obisku kot medijski pokritosti. Ne smemo zanemariti dejstva, da je v tokratni trojni (kakor je običaj doslej) mednarodni koprodukciji prvotna predstava, se pravi prava premiera, nastala v Ljubljani in ni šlo za uvoz tuje scensko-kostumske opreme (kot nazadnje pri Aidi ali Faustu).

V mednarodnih koprodukcijah, ki si jih spričo vedno dražje scenografije in kostumografije ter majhnega števila zlasti festivalskih predstav privoščijo vedno več opernih gledališč in mednarodnih festivalov po svetu, je zelo pomembno, kdo je v koprodukciji »verigi« prvi. Na primer Salzburški velikonočni festival le z dvema predstavama ne pokrije stroškov, zato najde partnerja na Majskem festivalu v Firencah, Salzburški poletni festival ne jemlje od drugod, ampak sam oddaja v Pariz, Bruselj, Berlin, Dresden, na Dunaj, v Barcelono, Los Angeles, San Francisco ... Bayreuth ne daje in ne jemlje. Cankarjev dom in Opera in balet SNG Ljubljana sta tokrat od avstrijskega partnerja iz St. Pöltna dobila denar, kar je glede na odrske razmere v Ljubljani in naše gledališke delavnice najboljša varianta, hkrati pa je zagotovljen izvoz

Foto: Robert Baler/Opera in balet SNG Ljubljana

Martina Zadro je bila v vlogi Armgard prepričljiva tako pevsko kot igralsko.

predstave v tujino (doslej potrjena gostovanja v Švici in Avstriji). V tem smislu in po tej plati je premiera Renskih nimf najboljši dosežek doslej. Drugo pa je, kakšna je predstava po estetski vrednosti, po izpovedni moči, aktualnosti, glasbeni prepričljivosti, zanimivosti, odmevnosti ...

Tu smo na tanjšem ledu, zlasti še ker ljubljanska Opera SNG sama nima dovolj vrhunskih pevcev mednarodnega ranga. Žal je tudi obratno, v Ljubljano ne prihajajo tuji pevci, enakovredni onim, ki sicer na evropskem opernem prizorišču predstavljajo prvo in drugo kategorijo solistov. Zdaj pa smo tam, kjer ne bi smeli biti, če hočemo operno zadihati po evropsko. Največja slabost Renskih nimf so namreč pevski solisti. Ljubljanski oder dobre naredi še boljše, slabe še slabše, srednji pa ne napredujejo. Dvorana je odlična za tiste, ki znajo peti, če pa ne znajo, se izgovarjajo, da dvorana ni akustična, kar je seveda smešno.

Renske nimfe so po glasbeni, to je kompozicijski plati sorazmerno skromna opera romantič-

nega značaja. Glede na dramaturško zasnovo je precej razvlečena in po libretu prej komplicirana kot gladko tekoča, je bila pa odrsko v Ljubljani narejena zelo pregledno in ji je poslušalec s pomočjo nadnapisov lahko sledil v podrobnostih. Največ zaslug za uspeh sta imela najprej scenograf in kostumograf. Michael Zimmermann je izoblikoval dokaj abstraktno scenografijo, ki je skozi vsa štiri dejanja hkrati trden temelj za vse odrsko dogajanje. Njegov diagonalno dvigajoči se krog ali okrogla ploskev je hkrati zemlja in grad, prostor plešočih renskih nimf (nimfe v Renu kajpada močno aludirajo na Wagnerjeve tri renske hčerke, dvomim pa, da je Offenbach to poznal, saj je bila prva odrska uprizoritev Nibelunškega prstana šele leta 1876), odprti Armgardin grob, bojišče in prostor konfliktov, izpovedi usod in nekdanjih srečanj, prostor moralnega očiščenja, sprave nekdanjih ljubimcev (Hedvika, Konrad) in združenja v enotnem ljubezensko-nacionalnem zavezništvu, tako kot opevanje nemške duše in lepe velike nemške domovine, kar se zdi z zgodovinskega vidika in še posebej za Francoza Offenbacha na Dunaju leta 1864 pogumno dejanje. Ta scenografija resda ne omogoča širokega ploskovnega, ravnega gibanja, je pa razgibana vertikalno in z lahkoto, čeprav na simbolni ravni, pokriva vse segmente dogajanja in je hkrati odrsko sodobna in aktualna.

Alan Hranitelj je bil vreden zaganja pri zasnovi svojih nezgodovinskih ali zunajčasovnih kostumov z mnogimi detajli in variantami, domišljijo in značajsko korektnostjo. Zna najti, kar išče. Največje presenečenje je oblikovanje luči Andreja Hajdinjaka, kar pa v gledališki knjižici ni predstavljeno kot avtorsko delo na ravni scenografa ali kostumografa, ampak šele na ravni korepetitorjev, asistentov in lektorjev, in tako zgovorno pove, kako vrednotijo lučne efekte v CD in Operi SNG! Brez Hajdinjaka bi namreč Renske nimfe izgubile polovico svojega čara. Tako dobre luči v Cankarjevem domu na opernem področju še ni bilo.

Režiser Manfred Schweigkofler je v ne dovolj dinamični predstavi poskušal najti nekaj močnejših dramatičnih poudarkov (uvodni prizor s kmeticami in kmeti, prihodom vojakov in nasploh vsi prizori z njimi, ne glede na neusklajeno korakanje in nekakšno wagnerjansko lohengrinsko držo, kar predstavo preveč povleče v zadrti nemški (primitivno posiljevalni) okvir). Slabši je bil v individualni profiliranosti solistov, zlasti ko je videl, da pevci niso dovolj dobri igralci. Predstava bi morala biti režijsko bolj dodelana.

Dirigent Dieter Rossberg se je izkazal s svojo mehko; orkester je lepo zvenel v majhnih dinamičnih gradacijah, do mezzoforte, začel je obotavljivo, počasi se je sprostil, dinamičnega razpona v smislu prave dramatičnosti pa ni pokazal nikoli. Nekaj je bilo razhajanj s pevci, tudi z zborom. Offenbachova glasba nasplošno ni težka, niti ni tako harmonsko bogata, kot so jo predstavili, prej kaže manjšo invencijo, kot jo je pozneje pokazal na primer v Hoffmannovih pripovedkah (v katerih pa odkrijemo marsikateri motiv iz Renskih nimf, še zlasti znamenito barkarolo, kajpada v povsem drugačnem vsebinskem kontekstu in funkciji).

Med pevci sta bila dobra dva; sopranistka Martina Zadro kot Armgard, z lepim glasom, čistim fraziranjem, jasnimi koloraturami in višinami, pa tudi z odrsko vsečnostjo in prepričljivostjo v doživljanju lika. Podobne odlike je imel baritonist Jože Vidic kot vo-

jaški poveljnik Konrad, glasovno se razvija, igralsko prebujajo, mogoča so še stopnjevanja, odpiranja zlasti na koncu, ko mora pogledati v globino svoje duše in si priznati, da je nekoč žensko s sleparsko poroko prevaral, samo zato, da bi jo kot lepotico spojno zlorabil. Tenorist Branko Robinšak je bil skromnejši, po pevski in igralski plati, prav tako mezzosopranistka Natela Nicoli, s precej iztrošenim in nelepim glasom ter skromne odrske prezence. Basist Sašo Čano kot lovec Gottfried se ne razvija, ker je zanemaril svojo pevsko tehniko, režiser pa tudi ni kaj dosti delal z njim. Simpatične so bile renske nimfe v tretjem in četrtem dejanju v dobri koreografski postavitvi Sándorja Romána, žal pa se vodstvu Opere ni zdelo vredno, da bi njihova imena objavili v knjižici! Opera ima naslov Renske nimfe, kdo so to, razen pevske vloge Simone Raffanelli Krajnc, pa ne smeš vedeti! Neverjetno!

Renske nimfe so zelo solidna predstava, ker je dokaj uravnovešena in uravnotežena, pa tudi inteligentno postavljena, likovno čista, moderna v vseh komponentah, pri čemer ostaja odprto vprašanje boljših solistov (za izvoz). Seveda pa bi bilo treba opero nasploh preseliti v Cankarjev dom, morebitne »kongrese« pa v staro operno hišo. Šele potem bo komu kaj »kapnilo«!